journal of Future Cities vision
Autumn 2024. Vol 5. Issue 19
ISSN (Print): 2783-0780- ISSN (Online): 2783-0780
Journal Homepage: https://www.jvfc.ir/

Research Paper

Creative tourism in recreating the historical contexts, the vision towards the sustainability of future cities (Excavation case: Golestan neighborhood of Sabzevar)

Mohsen Kaffash[1], Mohammad Rashtian[*2]Naser Hasanpur[3]

1. Ph.D Student in urban planning, Department of Architecture and urban planning, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran
2. Associate Professor, Department of Architecture and urban planning, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran
3. Associate Professor, Department of Architecture and urban planning, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

ARTICLEINFO

Article history:

Received: 2024/05/31
Accepted: 2024/09/1
Published online: 2024/10/28

Keywords: *creative tourism, historical context, creative economy, re-creation, participation*

Abstract

The deterioration and ineffectiveness of historical textures over time doubles the need to pay attention to these textures. Physical and body regeneration in recent years has not been able to improve and revitalize these tissues as much as it should. Paying attention to the historical and cultural potentials with an emphasis on the culture of the resident people is what creative tourism proposes as a successful solution in recreating historical contexts. The aim of this research is to identify the effective components in creating a creative tourism model based on the approach of recreating the historical context in Golestan Sabzevar neighborhood. Research method in terms of approach, inductive; in terms of method, documentation-library and field; It is cross-sectional in terms of time and quantitative-qualitative in terms of data type. Cochran's formula was used to determine the sample size and 380 cases were determined as the final sample size for the research. In order to process and analyze statistical data, SPSS software and Dimtel methods are used to determine the level and degree of their importance. The results show that creative and sustainable economy has the most impact on other criteria, after that innovation and value creation and participation are considered influential factors. The model of creative tourism can, by taking advantage of cultural industries on the potential capacity of creative processes in the historical context of the city, cause the growth of the creative economy and, accordingly, provide the possibility of participation between tourists and residents. In this way, the residents and citizens create a life-giving fabric that is effective in recreating the historical fabric.

Citation: Mohsen Kaffash[1], Mohammad Rashtian[†2]Naser Hasanpur. (2024**). Creative tourism in recreating the historical contexts, the vision towards the sustainability of future cities (Excavation case: Golestan neighborhood of Sabzevar)**. *Journal of Future Cities Vision*, 5(19), 41-58.

© The Author(s). Publisher: Iranian Geographical Association

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

journal of Future Cities vision
Autumn 2024. Vol 5. Issue 19
ISSN (Print): 2783-0780- ISSN (Online): 2783-0780
Journal Homepage: https://www.jvfc.ir/

Extended Abstract

Introduction

The historical district of cities is a valuable architectural and physical heritage left by our ancestors, which has always played a significant role in giving identity to urban life. This part of the city is the manifestation of the cultural, economic and social dimensions of the people who lived in this part of the city in historical periods and recorded its cultural identity. The historical district of the city is the birth certificate and identity of the city. Therefore, preserving, revitalizing and re-creating them and adapting them to the whole urban system is one of the necessities that can advance the life of the historical area in sync with the city, even though the unique value and place of the old and historical textures in the spatial structure and Functionality of the city and their potentials and strengths, problems and limitations such as inconsistency of body and activity, the existence of incongruent urban elements, a small number of uses per capita, the lack of proper hierarchy in the communication network and the impossibility of penetration into the organic fabric, incompatible uses and The attraction of traffic, the presence of defenseless and abandoned spaces, the lack of suitable public spaces, etc., has reduced the importance and value of the old fabric and the identity of the cities, and has resulted in population displacements and the departure of high-income groups. The deterioration and ineffectiveness of historical textures over time doubles the need to pay attention to these textures. Physical and body regeneration in recent years has not been able to improve and revitalize these tissues as much as it should. Paying attention to the historical and cultural potentials with an emphasis on the culture of the resident people is what creative tourism proposes as a successful solution in recreating historical contexts. The aim of this research is to identify the effective components in creating a creative tourism model based on the approach of recreating the historical context in Golestan Sabzevar neighborhood.

Methodology

Research method in terms of approach, inductive; in terms of method, documentation-library and field; It is cross-sectional in terms of time and quantitative-qualitative in terms of data type. According to the subject and purpose of the research, the research tool was a questionnaire, which after a detailed review of documents and successful experiences and a more detailed review of interviews with experts and elites in the field of research, 6 main criteria were obtained. Classification among the research community was investigated. which has been finalized by using experts' opinions and Delphi technique, and the questioner's operation has entered the implementation phase. To determine the sample size, Cochran's formula was used and 380 cases were determined as the final sample size for the research, and the method of selecting the respondents from among the residents of the study area was done by random sampling. In order to process and analyze statistical data, SPSS software and Dimtel methods are used to determine the level and degree of their importance.

Results and Discussion

Based on this, the findings show that out of the 6 investigated components, 4 components have an impact nature and are considered causal components (participation/creative economy/innovation/cultural industries) and on the other hand 2 are effective components (protection and promotion of heritage) historical and welfare facilities) and are considered as a result of other components. The creative economy component has won the first rank among other components. In this way, it can be concluded that this component has the most interaction with other components and is placed in the center of the model.

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

journal of Future Cities vision
Autumn 2024. Vol 5. Issue 19
ISSN (Print): 2783-0780- ISSN (Online): 2783-0780
Journal Homepage: https://www.jvfc.ir/

Conclusion

To present a model of creative tourism based on the approach of recreating the historical context of Golestan Sabzevar neighborhood, six themes (key components) of participation, creative economy, innovation and value creation, protection and promotion of historical-cultural heritage, cultural-historical industries and welfare facilities and 30 categories of The research was identified by experts and experts, which shows a comprehensive approach to creative tourism issues in recreating the historical context of Golestan neighborhood of Sabzevar city, according to the themes and categories raised. Also, what distinguishes this research from other previous researches is the content and title of the research; Because so far, no research has been done about Iran's creative cities, especially in their historical context, as a place of creative tourism, with a re-creation approach. Obviously, if the various layers of the historical textures of Iranian cities are accurately decoded, the model in question will be able to be generalized and exploited with the desired approach; Because the categories proposed for 6 themes in this research are based on the views of domestic experts who are familiar with the historical context. In the era of globalization, in order to emphasize the role of cities in the minds of the world and to share more of the profits of new economic mechanisms, the memory role of cities was strengthened in two physical-visual and content-event dimensions. Unrivaled in body and content and efforts to promote the symbolic aspects of the city, urban regeneration among other fields of urban restoration and protection, has become a comprehensive and interactive matter and a continuous and permanent effort. One of the parts that, despite all the deterioration and problems, has the ability to become symbolic, is the historical part of the cities. Urban regeneration in historical contexts, which were once the most important and best residential neighborhoods of cities, and which are now dilapidated and inefficient, has created arrangements to coordinate the context conditions and local development needs. It should be noted that the elimination of deterioration and instability has become a serious and central issue in them from the 19th century to today, but according to the definition of urban regeneration, it can be said that the plans of this regeneration have the potential to eliminate the problems of deterioration Historical textures are used . In the meantime, revitalization is created with the approach of creative tourism, relying on creativity and innovation. In recent years, many researches have been conducted in this area, which shows the effective role of creative tourism in urban regeneration. The existing gap among most of the researches is to introduce and accurately identify the components of creative tourism, which directly causes the regeneration of the concept of revitalization. In the current research, an attempt was made to identify the effective components and discuss the importance and impact of each in the historical context of Golestan Sabzevar neighborhood. In the first stage, after compiling the indicators and effective components of creative tourism, the effectiveness of each one was investigated. The results show that the component of cultural industries is the most important effective indicator that can play a role in recreating the historical context with a creative tourism approach. All kinds of cultural elements in historical parts act as a set of cultural industries and provide creative arenas for cultural production and consumption, competition with each other, increasing attractiveness in potential investment, improving interaction with local communities and creating a place of memory. Since these industries are based on innovation, flexibility, ideation and continuous changeability, they are considered as a basic stimulus for extensive and effective changes in the economy of the region and to solve their wear and tear.

The results obtained from the Dimtel technique, the internal relationships of the criteria of the creative tourism model in recreating the historical context are such that the creative and sustainable economy has the most impact on

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

journal of Future Cities vision
Autumn 2024. Vol 5. Issue 19
ISSN (Print): 2783-0780- ISSN (Online): 2783-0780
Journal Homepage: https://www.jvfc.ir/

other criteria, after that innovation and value creation and participation are considered influential factors. The model of creative tourism can, by taking advantage of cultural industries on the potential capacity of creative processes in the historical context of the city, cause the growth of the creative economy and, accordingly, provide the possibility of participation between tourists and residents. In this way, the residents and citizens create a life-giving fabric that is effective in recreating the historical fabric.

In this regard, the following proposals are presented with the approach of strengthening industries and cultural attractions in order to recreate and revive the historical context of Golestan Sabzevar neighborhood:

Creation of traditional bazaars with an emphasis on woven handicrafts

Creating exhibitions to introduce the special customs of Baft residents

Establishing a place for events according to the special traditions of Baft people

Redesigning old baths and mosques within context

Creating a creative economy fund to recreate physical tissue with people's participation

References

1. Aranha, E. A., Prado Garcia, N. A., & Dos Santos, P. H. (2017). Fostering Entrepreneurship, Creativity and Innovation in Cities. International Business Research, 10(4).
2. Bianchini, F., & Ghiraldi, L. (2007). Thinking Culturally about place. Place Branding and Public Diplomacy, 3(4), 280-286.
3. Bolívar, M., & Rodríguez, P. (2018). Creative citizenship: the new wave for collaborative environments in smart cities. Academia Revista Latinoamericana de Administración, 31(1), 277-302.
4. Boschma, R. A., & Fritsch, M. (2009). Creative Class and Regional Growth: Empirical Evidence from Seven Countries. Economic Geography, 85(4), 391-423.
5. Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology, 3(2), 77-101.
6. Bury, J. (2013). Creative Capital in Small Cities? Niepołomice as an Example, the Idea of Creative City, the Urban Policy Debate, Cracow 17-18 October 2013.
7. Center of excellence of Creative Industries and innovation (CCI) (2012). CCI creative city index 2012.
8. Cheng, J. H., Lee, C. M., & Tang, C. H. (2009). An Application of Fuzzy Delphi and Fuzzy AHP on Evaluating Wafer Supplier in Semiconductor Industry. WSEAS Transactions on Information Science and Applications, 6(5), 756-767.
9. Competence Centre on Composite Indicators and Scoreboards (COIN) (2017). Cultural and Creative Cities Monitor 2017, Oint Research Centre (JRC), the European Commission's Science and Knowledge Service, Ispra, Italy
10. De Oliveira, L. I. P. M. (2015). Culture as an Engine Palo Alto's Urban Regeneration Process. On the W@terfront, 7-45.
11. Ertan, T., & Eerciolu, Y. (2016). Historic city center Urban regeneration: case of Malaga and Kemeraltı, Izmir. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 223, 601-607.
12. Evans, G., & Shaw, P. (2004). The Contribution of Culture to Regeneration in the UK: A Review of Evidence. A report to the Department for Culture Media and Sport. http://repository. londonmet.ac.uk/id/eprint/6109.
13. Florida, R., Mellander, C., & King, K. (2015). The Global Creativity Index 2015. The Martin Prosperity Institute, University of Toronto's Rotman School of Management.
14. Garcia-Melon, M., Gomez-Navarro, T., & AcunaDutra, S. (2017). A combined ANP-delphiapproach to evaluate sustainable tourism. Environmental Impact Assessment Review, 34(12), 41-50.
15. Girard, L. F. (2011). Creativity and the Human Sustainable City: Principles and

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

Approaches for Nurturing City Resilience. Sustainable City and Creativity: Promoting Creative Urban Initiatives, 55-96.

16. Grodach, C. (2013). Cultural Economy Planning in Creative Cities: Discourse and Practice. International Journal of Urban and Regional Research, 37(5), 1747-1765.

17. Gullino, Silvia (2009). Urban regeneration and democratization of information access, Journal of environmental management, 90, 2012 - 2019.

18. Horng, J. S., Tsai, C. Y., Yang, T. C., & Liu, C. H. (2016). Exploring the relationship between proactive personality, workenvironment and employee creativity among tourism and hospitalityemployees. International Journal of Hospitality Management, 54, 25-38.

19. Hospers, G. J., & Pen, C. J. (2008). A view on creative cities beyond the hype. Creativity and Innovation Management, 17(4), 259-270.

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

نوع مقاله: پژوهشی

فصلنامه چشم انداز شهرهای آینده

www.jvfc.ir

دوره پنجم، شماره سوم، پیاپی (۱۹)، پاییز ۱۴۰۳

صص ۵۸-۴۱

گردشگری خلاق در بازآفرینی بافت‌های تاریخی، چشم اندازی به سوی پایداری شهرهای آینده (مورد کاوی: محله گلستان سبزوار)

محسن کفاش، دانشجوی دکترای شهرسازی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران[۱]

سیدمحمد رشتیان، استادیارگروه شهرسازی، واحد اصفهان(خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.[۲]

ناصر حسن‌پور کارزرونی، استادیارگروه شهرسازی، واحد اصفهان(خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

تاریخ دریافت: **تاریخ پذیرش:**

چکیده

فرسودگی و ناکارآمدی بافت‌های تاریخی در مرور زمان، لزوم توجه به این بافت‌ها را دوچندان میکند. بازآفرینی فیزیکی و کالبدی در سالهای اخیر نتوانسته آنچنان که باید سبب بهبود و حیات بخشی واقعی به این بافت‌ها گردد. توجه به پتانسیل های تاریخی و فرهنگی با تاکید بر فرهنگ مردمان مقیم، همان چیزیست که گردشگری خلاق به عنوان راهکاری موفق در بازآفرینی بافت‌های تاریخی مطرح می‌کند. هدف این پژوهش شناسایی مولفه‌های مؤثر در ایجاد الگوی گردشگری خلاق مبتنی بر رویکرد بازآفرینی بافت تاریخی در محله گلستان سبزوار است. روش تحقیق به لحاظ رویکرد، استقرایی؛ به لحاظ روش، اسنادی ـ کتابخانه‌ای و میدانی؛ از نظر زمانی، مقطعی و از نظر نوع داده، کمی – کیفی است. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده و تعداد ۳۸۰ مورد به عنوان حجم نهایی نمونه برای تحقیق تعیین شدند. برای پردازش و تحلیل داده های آماری، با استفاده از نرم افزار SPSS و روش های دیمتل و تعیین سطح و درجه اهمیت آنها پرداخته می شود. نتایج نشان می‌دهد اقتصاد خلاق و پایدار بیشترین تاثیرگذاری را بر روی معیارهای دیگر دارد، پس از آن نوآوری و خلق ارزش و مشارکت از عوامل تاثیرگذار به حساب می آیند. الگوی گردشگری خلاق می‌تواند، با بهره‌گیری از صنایع فرهنگی بر ظرفیت بالقوهٔ فرایندهای خلاق در بافت تاریخی شهر ، سبب رشد اقتصاد خلاق شود و به تبع آن امکان مشارکت بین گردشگران و ساکنان را فراهم آورد. بدین ترتیب ساکنان و شهروندان خود بافت حیات بخشی موثر در بازآفرینی بافت تاریخی را رقم میزنند.

واژگان کلیدی: گردشگری خلاق– بافت تاریخی– اقتصاد خلاق–بازآفرینی–مشارکت

۱.مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری محسن کفاش با عنوان " الگوپژوهی گردشگری خلاق شهری در راستای فرآیند بازآفرینی بافت تاریخی شهر (مورد کاوی محله گلستان سبزوار) " میباشد.

۲ .مسئول مکاتبات: *Sm.rashtiyan@gmail.com*

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

مقدمه

ناحیه تاریخی شهرها میراث ارزشمند معماری و کالبدی به جای مانده از گذشتگان ماست که در طول زمان در هویت بخشی به حیات شهری همواره نقش بارزی ایفاء نموده است. این بخش از شهر تجلی گاه ابعاد فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی مردمانی است که در دوره های تاریخی در این بخش از شهر، روزگار سپری کرده و هویت فرهنگی آن را به ثبت رسانده اند. ناحیه تاریخی شهر همان شناسنامه و هویت شهر است. بنابراین حفظ، احیاء و بازآفرینی آن ها و انطباق آن با کلیت سیستم شهری از جمله ضرورت هایی است که می تواند حیات ناحیه تاریخی را همگام با شهر پیش برد هر چند که ارزش و جایگاه منحصر به فرد بافت های قدیمی و تاریخی در ساختار فضایی و کارکردی شهر وپتانسیل‌ها و نقاط قوت آن ها، مشکلات و محدودیت هایی چون ناهمخوانی کالبد و فعالیت، وجود عناصر ناهمخوان شهری، کمی سرانه برخی کاربری ها، نبود سلسله مراتب مناسب در شبکه ارتباطی و عدم امکان نفوذپذیری به داخل بافت ارگانیک، کاربری های ناسازگار و جاذب ترافیک، وجود فضاهای بی دفاع و رهاشده، کمبود فضاهای عمومی مناسب و غیره موجب کاهش اهمیت و ارزش بافت قدیمی و هویت ساز شهرها شده و جابجایی های جمعیتی و خروج گروه های با توان مالی بالا را در پی داشته است. با بروز مسائل و مشکلات عصر جدید و تأثیرات آن بر حوزه های مختلف، توجه به بافت های قدیمی و فرسوده و رفع ناپایداری آن ها، به موضوعی جدی و محوری در شهرها تبدیل شده، به گونه ای که سازما نهای ذی ربط را به تکاپوی ساماندهی و احیاء این عناصر و بافت مذکور سوق داده است و لزوم مداخله در این بافت ها را در دوره های زمانی مختلف مطرح نمود ه است. مداخله در بافت تاریخی شهرها به مفهوم امروزی آن به اواخر قرن نوزدهم و قرن حاضر به ویژه پس از جنگ جهانی دوم برمی گردد . فرآیند صنعتی شدن در غرب که موجب رشد سریع شهرنشینی و ازدحام جمعیت در شهرها شد و به تدریج شرایط زندگی را دشوار ساخت . برهم خوردن تعادل اکولوژیک در شهرها در حقیقت زمینه مداخله مدیریت و برنامه ریزی احیاء ناحیه تاریخی شهرها را فراهم ساخت. در مورد مساله بافتهای تاریخی و قدیمی شهرها، متفکران و کارشناسان مربوطه، دیدگاههای نظری گوناگونی از جمله مدرنیستی، فرهنگ‌گرایانه، نوشهرگرایانه و ... مطرح کردهاند، اما هدف بیشتر این نظریه‌ها ارتقا و بهبود کالبدی- فیزیکی و کالبدی- کارکردی در قالب سیاستهای نوسازی، بازسازی و باززنده‌سازی است که در بهترین حالت، باززندهسازی اقتصادی از اهداف اولیه آنان محسوب میشود (پوراحمد و احمدیفرد، ۱۳۹۹). ناکارآمدی دیدگاههای پیشین سبب شد تا رویکرد بازآفرینی شهری به عنوان شیوه نوین مداخله در بافتهای شهری مطرح و بکار گرفته شود. رهیافت بازآفرینی برای به روز کردن بافتهای تاریخی، علاوه بر پاسخگویی به نیازهای مردم و زندگی روزمره، رجوع معناداری به هویت بافت تاریخی دارد (Aranha:2017). از آنجا که میتوان بیان نمود، شهر خلاق رویکردی اقتصادی فرهنگی در توسعه شهری است، لذا دستیابی به بازآفرینی در گرو توجه به رویکردهای شهر خلاق ، گردشگری خلاق و وارد کردن خلاقیت در سیاستهای بازآفرینی شهری است. در واقع شهرهای خلاق به عنوان مراکز نوآوری، خلاقیت و تبدیل ایده به ثروت قلمداد میگردند در این رویکرد شهر باید بتواند به محیطی جذاب برای جذب و پرورش استعدادها، نوآوری‌ها و ایده‌ها و به تبع آن ایجاد رونق گردشگری خلاق باشد و بتواند از ایدهها و خلاقیت افراد در جهت حل مسائل اساسی و نیز در جهت پایهریزی رشد و توسعه خلاق بهره ببرد (قربانی و دیگران، ۱۳۹۸). هسته مرکزی و بافت کهن شهر سبزوار سالیان سال است که با سیاست‌های نادرست مدیریت شهری نه تنها احیا نگردیده بلکه هر روز بر میزان معضلات و مشکلات آن افزوده شده است. عدم توجه به پتانسیلهای خلاق و فرهنگی موجود در بافت به واسطه ساکنین، عدم تبدیل تهدید به فرصت‌های بی نظیر گردشگری در بافت و مطالعه از بالا به پایین در خصوص بهبود بافت مذکور سبب تشدید معضلات و مشکلات گردیده که این خود، توجه پژوهشگران را برای مطالعه و رفع معضلات نمونه موردی جلب مینماید. پژوهشهای ذیل صرفا به سنجش وضعیت موجود شهرهای ایران از منظر گردشگری خلاق در بافتهای تاریخی یا مناطق شهرهای تاریخی پرداخته‌اند و شامل موارد زیرند: اصفهان (کیانی سلمی و صفری، ۱۳۹۸؛ مهاجر و همکاران، ۱۳۹۷) تبریز(زال و همکاران، ۱۳۹۷؛ دوستی و همکاران، ۱۳۹۸؛ رحیمی و زیاری، ۱۳۹۴؛ صفاییپور و جعفری، ۱۴۰۰ (سنندج)علی اکبری و یاری، ۱۳۹۸) و قزوین (سعیدی رضوانی و باقرزاده حسینی، ۱۳۹۴) در این پژوهشها، الگویی تدوین

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

نشده است که، با نگاهی جامع درباره‌ی گردشگری خلاق، به رویکرد بازآفرینی در بافت تاریخی در ایران بپردازد. در پژوهش تان و همکاران (۲۰۱۶) با عنوان مدل تجربه‌ی خلاق در گردشگری خلاق، بازار گردشگری خلاق به وسیله‌ی روش‌شناسی کیو به پنج دسته تقسیم‌بندی شده است که عبارت‌اند از جویندگان نوگرایی، یادگیرندگان دانش و مهارت، اهمیت دهندگان به رشد همسفران، دوستداران محیط زیست و گردشگران خلاق که به دنبال تفریح و آرامش‌اند. این تقسیم‌بندی در حوزه‌ی بازار گردشگری خلاق به نوعی پیشگام به شمار میرود، اما صحت آن باید در مراکز دیگر گردشگری خلاق نیز تأیید شود. مهمترین پژوهشهایی که به ایده‌ی شهر خلاق در ایران پرداخته‌اند صرفا وضعیت موجود شهر خلاق را ارزیابی کرده‌اند و هیچ پژوهشی با رویکرد بازآفرینی گردشگری خلاق انجام نشده است. (اسدی و سامی، ۱۳۹۷؛ حسینپور و همکاران، ۱۳۹۸؛ صابریفر و نیت مقدم، 1397؛ نظمفر و همکاران، ۱۳۹۶؛ کالنتری و همکاران، ۱۳۹۵). خوشبختانه، از سال ۱۳۹۷ تاکنون، پژوهشگران رویکردهای جامعتری به ایده‌ی شهر خلاق و کاربست مفاهیم آن داشته‌اند و انواع دیدگاههای مرتبط را بررسی کرده‌اند. (زنگنه، شهرکی و فتوحی مهربانی، ۱۳۹۷؛ صفوی و همکاران، ۱۳۹۷؛ امیری و همکاران، ۱۳۹۸). عمده‌ترین پژوهشهای خارجی در سالهای اخیر، که با نگاهی نو و جامع به ایده‌ی شهر خلاق پرداخته‌اند، مطالعات مونتآلتو و همکاران (۲۰۱۹)، بلیوار و رودریگز (۲۰۱۸)است. نتایج پژوهش نخست، تحت عنوان : «رویکردی تجربی به میزان سرزندگی فرهنگی و خلاقیت در شهرهای اروپا»، نشان میدهند که مزایا و دارایی‌های فرهنگی و خالقانه‌ی شهرها در سراسر شهرهای اروپا پراکنده شده‌اند، به طوری که به مقامات محلی اختیارات فراوانی برای اتخاذ راهبردهای توسعه میدهند. پژوهش بعدی به موج جدید همکاری شهروندان در شهرهای هوشمند پرداخته است و بهبود مشارکت الکترونیکی شهروندان در عرصه‌ی عمومی با استفاده از فناوریهای جدید ارائه شده توسط دولتها در شهرهای هوشمند را نشان میدهد. در سالهای اخیر، تنها پژوهش احمدیفرد و پوراحمد است (۱۳۹۷) که به کاربرد مفهوم گردشگری خلاق با رویکرد بازآفرینی تاریخی در بافت تاریخی منطقه ۱۲ تهران می‌پردازد، اما الگویی ارائه نکرده و صرفا برخی از مولفه‌ها را بررسی کرده است. در مطالعات خارجی مرتبط با بازآفرینی با رویکر گردشگری خلاق، تولیس (۲۰۱۸) نظریه‌پردازی انتقادی را ابزاری برای بازپس‌گیری فضای عمومی میداند که شامل فرایند آفرینش مکان در بازآفرینی شهری خلاق محور مبتنی بر داراییها و صنایع فرهنگی و مشارکت اجتماعی برای ایجاد چشم‌اندازی مشترک است. داولیورا (۲۰۱۹) فرهنگ را موتور محرکه‌ی فرایند بازآفرینی شهری پالوآلتو معرفی کرده و رسمیت یافتن صنایع فرهنگی و خلاق را ظرفیت بالقوه‌ای برای ایجاد مشاغل جدید، رشد اقتصادی، تقویت رقابتهای منطقه‌ای شهرها و گرایش به اقتصاد نوآورانه‌ی حاصل بازآفرینی خلاق محور دانسته است که تأثیرات چشم‌گیری در مزیت رقابتی شهرها دارد.Aranha:2017).

بافت تاریخی شهر سبزوار، موسوم به محله گلستان، سالیان زیادی است که از فقدان بازآفرینی درست و موثر رنج میبرد. عدم توجه به روح و جان موجود در بافت و توجه بیش از حد با کالبد و بنا سبب شده تا وضعیت بافت در تمام ابعاد رو به وخامت برود. همین موضوع سبب ضرورت بررسی یک شیوه بازآفرینی موثر و خلاقانه در این بافت شده است.

مبانی نظری

نظریه ها و رویکردها

بازآفرینی:

واژه‌ی بازآفرینی نخستین بار در نیمه‌ی اول قرن چهاردم میلادی به کار برده شد که به معنای بازتولید طبیعی بخشی از تمامیت زنده‌ی در معرض نابودی است. در حال حاضر، تحول مرمت شهری در دهه‌های اخیر به سازماندهی و اقدامات گوناگون در چارچوب بازآفرینی شهری گرایش یافته است(لطفی، ۱۳۹۰) بازآفرینی شهری مبتنی بر تفکری است که هدف آن توسعه‌ی درونزای شهر و متضمن نوسازی اجتماعی و محلی ساکنان شهر است و با مشارکت مردم انجام میشود(ایمری و سایرین، ۱۳۹۰)

جدول شماره ۱: الگوی پیشرفت بازآفرینی شهری در ۳ دهه‌ی اخیر

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

نحوه مواجهه		حوزه اثرگذاری	منبع
رویکرد مرمت شهری		باز آفرینی فرهنگ محور فرهنگ به مثابه عامل تسهیلگر و نیروی محرکه	(Evans Montgomery; ۲۰۱۴)
مفهوم فرهنگ		فرهنگ به مثابه شیوه ای برای تعالی بخشیدن به کیفیت مکان به منظور جذب طبقه خلاق	(Kloosterman, ۲۰۱۷
سیاست پیش رو	اواسط دهه ۱۹۹۰ تا سال ۲۰۱۰	ایجاد تمایز در ماهیت فرهنگی کیفیت مکان و به کارگیری تسهیلات خرده مقیاس فرهنگی به مثابه بخش یکپارچه ای از محیط تولید محور	
	سال ۲۰۱۰ تاکنون	سرمایه گذاری در تسهیلات فرهنگی به مثابه مسئله ای در حوزه کیفیت مکان	
کاربست	شیوه	صنایع خلاق دوران مشارکت	(Oliveira, ۲۰۱۷)
	حوزه	عرصه فرهنگ همگانی	(Ghiraldi, ۲۰۱۷))
معیار اقدام	کالبدی	توسعه همگانی (حفاظت – احیا)	(Richards, ۲۰۲۰)
	محتوایی	رویداد محوری و زمان وارگی	

ماخذ: تدوین توسط پژوهشگر

شهرخلاق:

ایده‌ی شهر خلاق را نخستین بار لندری در اواخر دهه‌ی۱۹۸۰ مطرح کرد به باور او، فرهنگ به مثابه‌ی ارزشها، بینشها و شیوه‌ی زندگی بستری را فراهم میکند که در چارچوب آن خلاقیت ظاهر میشود و رشد میکند. درنتیجه، کاتالیزوری برای توسعه به شمار میآید . پژوهشگران ایده‌ی شهر خلاق، خلاقیت و استعداد را ابزار بازآفرینی شهری و صنایع خلاق را موتور توسعه‌ی اقتصادی می‌دانند. خلاقیت را منبع فرهنگی جدیدی تلقی می‌کند که میتواند مشکلات شهر را برطرف کند، با گذشته‌ی شهر و سیاست شهری برای همزیستی فرهنگ‌های گوناگون و واکاوی هویت شهر همراه شود و به گفت‌وگو بنشیند و مفهوم شهر پایدار را ارتقا بخشد . خلاقیت ابزار مهمی است که به رشد اقتصادی و نوآوری شهرها کمک میکند. خلاقیت و فرهنگ، با حضور در بخشهای گوناگون مانند سیاستهای فرهنگی ملی، منطقه‌ای و شهری، واژگان جدیدی نظیر اقتصاد خلاق فرهنگی، صنایع خلاق و فرهنگی، خوشه‌ی خلاق، شهر خلاق، قطب خلاق و فرهنگی و طبقه‌ی خلاق را وارد نظریه های توسعه‌ی شهری کرده است (میرزایی و همکاران، ۱۳۹۸ :۱۰۹) شهر خلاق مرکز نوآوری، خلاقیت و تبدیل ایده به ثروت است(مافی و همکاران، ۱۳۹۷) شهر خلاق، با رویکردی فرهنگی، بر اقدامات مردمی تأکید دارد. برنامه‌ریزی فرهنگی در شهر خلاق با ایجاد ارتباط چندسویه بین مردم و مدیران شهری و همچنین نخبگان و طبقه‌ی خلاق اجرایی می‌شود.

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

گردشگری خلاق:

اصطلاح «گردشگری خلاق»، توسط «ریچاردز» و «ریموند»(۲۰۰۰) ابداع شد. این ایده برای اَشکال متنوع خلّاق گردشگری در یک پروژه‌ی اروپایی به نام «یوروتکس» سرچشمه گرفت که هدفش تشویق تولید صنایع دستی از طریق گردشگری بود(ریچاردز، ۲۰۱۰). ایده‌ی گردشگری خلاق، نه فقط به خاطر برآوردن همه نیازها و خواسته‌های گردشگر مطرح شده؛ بلکه با طیفی وسیع از برنامه‌های سیاستگذاری معاصر، شکل گرفته است. گردشگری خلاق به دلایل مختلف، به عنوان گزینه‌ی کلیدی توسعه شناخته می‌شود و می‌تواند به اهدافی مشخص، خدمت کند .«گردشگری خلاق» را نسل جدید گردشگری بعد از نسل اول؛ یعنی همان «گردشگری ساحل»(سفر اوقات فراغت و برای استراحت) و نسل دوم یا گردشگری فرهنگی(متمایل به فرهنگ و موزه‌ها) قلمداد می‌کنند. «گردشگری خلاق» با شعار «موزه‌های کمتر، میدان‌های بیشتر» بر انجام فعّالیت‌های تجربی و تعامل عمیق‌تر با زندگی واقعی فرهنگی در شهرها تمرکز می‌کند. این تعریف، اصطلاح مشهور مشارکتی که در ادبیات و ابزارهای پژوهش اجتماعی بسیار رایج است را به ذهن متبادر می‌نماید. در «گردشگری خلاق»، گردشگر به تعامل بیشتر آموزشی، احساسی، اجتماعی و همچنین مشارکت با مکان، فرهنگ زندگی مردم تشویق می‌شود. در نسل سوم گردشگری، گردشگر شبیه یک شهروند رفتار می‌کند. همچنین در این نوع از گردشگری نقش مدیران در شناخت انواع خلّاقیّت موجود در شهر به عنوان یک منبع و فرصت برای جذب گردشگران مهم تلقی می‌شود. بنابراین، «گردشگری خلاق» مبتنی بر فعّالیت‌های تجربی و تعامل عمیق با سبک زندگی مقصد است. موضوع جالب این است که اتفاقاً تعریف «میراث ناملموس» شامل سنت‌های شفاهی، هنرهای نمایشی، آیین‌ها و رویدادها، دانش و تجربیات مرتبط با طبیعت، جهان و صنایع دستی است که با مضامین «گردشگری خلاق» همبستگی بسیاری دارد. در واقع، با توجّه به «میراث ناملموس» یک جامعه است که می‌توان یک گردشگر را به مثابه‌ی یک شهروند قلمداد کرد و واژه‌ی گردشگر– شهروند را تعریف نمود. از طرفی پروژه‌ی ایجاد «شبکه شهرهای خلّاق» با موضوعات ادبیات، فیلم، موسیقی، صنایع دستی، هنرهای مردمی و خوراک یک جامعه نه تنها «میراث ناملموس» بیگانه نیست؛ بلکه در همان راستاست. بنابراین ما در نسل سوم گردشگری با گردشگرانی مواجه خواهیم بود که از مرز دیدار صرف آثار تاریخی و طبیعی فراتر رفته‌اند و با حضور در بطن جامعه‌ی مقصد، به درک عمیق‌تری از آن نائل خواهند شد.

روش تحقیق

محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه این پژوهش، محله گلستان شهرستان سبزوار است. این منطقه با وسعت تقریبی هفت هکتار در مرکز شهر سبزوار واقع شده است. باوجود همجواری این بافت با یکی از محورهای تجاری و بازار اصلی شهر سبزوار، میزان تعاملات اجتماعی و مبادلات اقتصادی سا کنان این بافت با سایر مردم شهر بسیار کم است. در دانه‌بندیهای قطعات بافت، تداخل کاربریهای تجاری و مسکونی به کاهش این تعاملات و مبادلات اقتصادی دامن میزند. قبل از خیابان کشیها در محدوده فعلی بافت، چهار محله به نامهای غربتها، الداغی، پادرخت و زرگرها موجود بوده است. بعد از خیابان کشیها، سه محله به نامهای غربتها، الداغی و پادرخت، در حصار خیابانهای اصیل (بیهق، اسرار، عطاملک و مدرس) قرار گرفتند و تعریف جدیدی از محله‌بندی ارائه شد که در لفظ محلی به نام محله غربتها، غرشمار یا غیرشمار معروف است. امروزه به این محله، کوی گلستان میگویند. امروزه در بخش غربی خیابان اسرار مرکزی (از چهار راه امام زاده یحیی به سوی جنوب) به فاصله حدود ۲۰۰ متر، محل‌هایی است که به نام محله کولی‌ها یا غرشمار معروف شده است. محله کوی گلستان جایی پر سر و صداست و صدای پتک و تبر و تیشه در کارگاههای آن با فریاد مردمانش در

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

هم آمیخته شده است. به هر حال جمعیت این محله را مهاجرین دوره گرد قدیمی تشکیل داده‌اند و در حالی که در شهر سبزوار ساکن شده‌اند، باز هم برخی از آنان در فصول بهره‌برداری جو و گندم برای تعمیر وسایل درو و کشت و کار به روستاها روان می‌شوند. در پائین این محله (کوی گلستان) سرای معمار زاده (در میدان اناریهای قدیم) و در سمت مشرق خیابان اسرار مرکزی، سرای شازده و پائین‌تر از این دو کاروانسراهای دیگری وجود دارند که هم از لحاظ خرید و فروش پشم و پنبه و پوست و کرک و مو و تمیز کردن و درجه‌بندی تخمه هندوانه در حال فعالیت می‌باشند. غربت‌های سبزوار را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد. دسته اول که به آنها غربت‌های ترشیشی (ترشیزی) گفته می‌شود . از کاشمر به سبزوار آمده‌اند و در محله‌هایی به نام کوشک در سبزوار سکنی گزیده‌اند و در حال حاضر به شهر تهران رفته‌اند. این گروه همگی آهنگر بودند.دسته دوم که به آنها غربت‌های کوهمش گفته می‌شود و به گفته خودشان از کوه میش، که منطقه‌ای در بخش ششتمد سبزوار است به شهر سبزوار آمده و در کوچه‌های خیابان رضوی سکنی گزیده‌اند.در محل زندگی آنان غیر غربت هم زندگی می‌کند. دسته سوم که از تمام غربت‌های خراسان منسجم‌تر هستند. این دسته در غرب خیابان اسرار جنوبی (کوی گلستان) زندگی می‌کنند و در محلشان غیر غربت وجود ندارد.

داده و روش کار

مقاله حاضر به لحاظ رویکرد، استقرایی؛ به لحاظ روش، اسنادی ـ کتابخانه‌ای و میدانی؛ از نظر زمانی، مقطعی و از نظر نوع داده، کمی – کیفی است. در بخش اول پژوهش در چارچوب رویکرد کیفی و با به‌کارگیری روش تحلیل موضوعی انجام شده است. دراین روش، تحلیل در فرایندی شش‌مرحله‌ای شامل آشنایی با دادهها، ایجاد رمزهای اولیه، جست‌وجوی موضوعات، بازنگری موضوعات، تعریف و نامگذاری موضوعات و تهیه گزارش انجام شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل استادان دانشگاه، متخصصان و کارشناسان وزارت راه و شهرسازی، میراث فرهنگی و شهرداری است که در حوزهٔ مطالعات شهری، شهرسازی، برنامه‌ریزی شهری و گردشگری و مانند آنها فعالیت می‌کنند و با موضوع بازآفرینی بافت‌های تاریخی و گردشگری خلاق اشراف کامل دارند. پاسخ‌دهندگان با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند که دربرگیرندهٔ افرادی است که با معیارهای موردنظر در پژوهش مطابقت دارند انتخاب شده‌اند. برای شروع و انتخاب نمونه، با توجه به پیشینه تحقیق و بررسی پژوهش‌های انجام شده با کلیدواژه‌های پژوهش مورد نظر، افراد واجد شرایط انتخاب گردیدند پس از آن برای جمع‌آوری نمونه از روش(نمونه‌گیری گلوله برفی) استفاده شد. یعنی تا زمانی که محقق به اشباع اطلاعات نرسیده است، از مصاحبه‌شوندگان خواسته می‌شود نمونه‌های آگاه در زمینه موضوع تحقیق و حائز شرایط مصاحبه را برای انجام مصاحبه‌های بعدی معرفی کنند. گردآوری اطلاعات از طریق مصاحبه‌های عمیق و نیمه‌ساختاریافته انجام شد. مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع ادامه یافتند و درنهایت 20 مصاحبه انجام شد. مصاحبه‌های مکتوب شده به کمک روش تحلیل موضوعی با استفاده از نرم افزار MAXQDA تجزیه‌وتحلیل شدند. در بخش دوم با بهره‌گیری از مولفه‌های حاصله از بخش تحلیل کیفی، نسخه اولیه پرسشنامه با تاکید بر مضامین و مقوله‌ها در حوزه گردشگری خلاق و نقش آن در بازآفرینی بافت‌های تاریخی حاصل گردید. که با استفاده از آرای متخصصان و تکنیک دلفی، نهایی شده و عملیات پرسش گر وارد فاز اجرایی گردیده است. برای حصول روایی، ابزار پژوهش در اختیار متخصصان و اساتید دانشگاه قرار گرفت و روش دلفی آنقدر ادامه پیدا نمود تا پرسشنامه پس از انجام اصلاحات پیشنهادی به روایی لازم دست یافت. اطمینان از پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ صورت گرفته است. پژوهشگر در جهت دستیابی و کشف نرمال بودن یا نبودن داده‌ها از آزمون کولموگروف–اسمیرنف استفاده نموده است. جهت تعیین حجم نمونه، پژوهشگر از نرم افزار سمپل پاور استفاده نموده است که با در نظر گرفتن میانگین ۳/۲ برای فرض صفر، میانگین ۳ برای فرض یک، انحراف معیار قابل قبول برای طیف لیکرت به مقدار ۱ ،سطح اطمینان ۹۵ ،٪حداقل توان آزمون ۰/۸و حداکثر بتا ۰/۲ حجم نمونه ای به تعداد ۳۹۵ نفر محاسبه شده

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

است. شیوه انتخاب پاسخگویان از میان ساکنان بافت تاریخی و قدیمی کوچه گلستان سبزوار، با نمونه گیری تصادفی انجام شده است. برای پردازش و تحلیل داده های آماری، با استفاده از نرم افزار SPSS آزمون تی تک، وآزمون برازش مدل Model Fit و روش های تاکسونومی و فریدمن و تلفیق آنها، به رتبه بندی متغیرها و تعیین سطح و درجه اهمیت آنها پرداخته می شود.

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

یافته‌های تحقیق

تصویر شماره ۱: مدل مفهومی معیارهای حاصله جهت استفاده در پرسشنامه

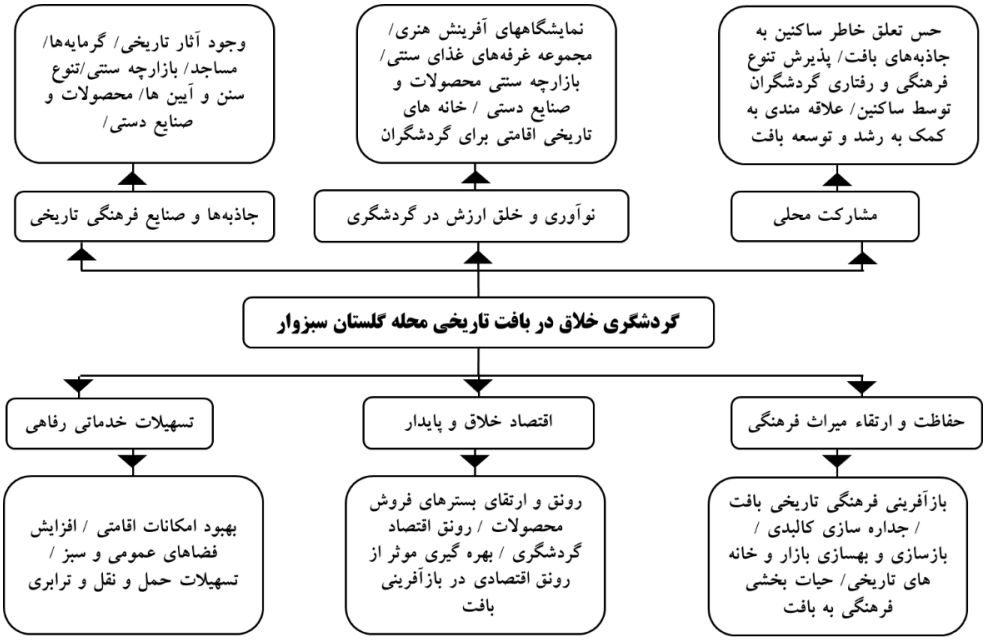

پایایی و روایی پرسشنامه:

در این بخش ۴۴ سوال که در قالب شش عامل و شاخص عامل مشارکت، جاذبه‌های فرهنگی و ابنیه تاریخی، بازسازی و مرمتهای صورت گرفته، نوآوری و خلق ارزش درگردشگری، اطلاع رسانی و تبلیغات وتسهیلات رفاهی خدماتی با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی تدوین شده اند. حجم نمونه مورد بررسی با استفاده از نرم افزار سمپل پاور تعیین شده است که با در نظر گرفتن میانگین ۳/۲ برای فرض صفر، میانگین ۳ برای فرض یک، انحراف معیار قابل قبول برای طیف لیکرت به مقدار ۱، سطح اطمینان ۹۵٪، حداقل توان آزمون ۰/۸و حداکثر بتا ۰/۲ حجم نمونه ای به تعداد ۳۸۰ نفر محاسبه شده است. برای حصول روایی، ابزار پژوهش در اختیار متخصصان و اساتید دانشگاه قرار گرفته و پس از انجام اصلاحات پیشنهادی به روایی لازم دست یافت. اطمینان از پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای صورت گرفته است. به این منظور در ابتدا ۳۰ پرسشنامه به صورت پایلوت بین جامعه نمونه به صورت تصادفی توزیع شد. نتایج آلفای محاسبه شده به مقدار ۰/۹۲۳ تأیید کننده پایایی و قابلیت اطمینان ابزار تحقیق است. جدول زیر میزان آلفای محاسبه شده به تفکیک عوامل مورد بررسی گزارش شده است.

جدول شماره ۴: میزان آلفای محاسبه شده به تفکیک عوامل

عامل	آلفا	شاخص	آلفا
گردشگری خلاق در بافت تاریخی محله گلستان	۹۲۳/۰	مشارکت	۹۴۱/۰
		جاذبه های فرهنگی و ابنیه تاریخی	۸۸۷/۰
		بازسازی و مرمتهای صورت گرفته	۹۲۹/۰
		نوآوری و خلق ارزش در گردشگری	۹۳۱/۰
		اطلاع رسانی و تبلیغات	۸۸۳/۰
		تسهیلات رفاهی خدماتی	۹۶۷/۰

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

سنجش معناداری داده‌ها

برای اینکه مشخص شود توزیع نمونه نرمال بوده یا نه از آزمون کلموگراف اسمیرونوف استفاده شد. مبنای تعیین معناداری، سطح کمتر از ۰/۰۵ است. با توجه به اعداد به دست آمده برای معیار تصمیم که کمتر از عدد ۰/۰۵ و برابر با ۰/۰۰۰ است، میتوان نتیجه گرفت که توزیع دادهها غیرنرمال است؛ چراکه همه اعداد به دست آمده در جدول کمتر از ۰/۰۵ میباشد و این نشان دهنده توزیع غیرنرمال شاخصها است. لذا از آزمونهای غیرپارامتریک استفاده شده است.

جدول شماره ۵: سنجش معناداری نرمال بودن توزیع دادهها

متغیر	مشارکت	نوآوری و خلق ارزش	جاذبه‌ها و صنایع صنایع فرهنگی تاریخی	حفاظت و ارتقا میراث تاریخی	اقتصاد خلاق و پایدار	تسهیلات خدماتی رفاهی
تعداد	۳۸۰	۳۸۰	۳۸۰	۳۸۰	۳۸۰	۳۸۰
آمار کلموگراف-اسمیرونوف	۰/۷۶۵	۰/۲۱۰	۰/۹۵۰	۰/۲۱۵	۰/۲۱۰	۰/۲۱۲
معناداری	۰/۰۰۴	۰/۰۰۰	۰/۰۱۹	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

تحلیل توصیفی متغیرهای مورد بررسی

میانگین کلیه متغیرهای مورد نظر بالاتر از ۳ (میانگین مورد پژوهش) است که بیانگر بالاتر بودن نظر پاسخ‌دهندگان از حد متوسط است. میانه در این جدول، مقداری است که نیمی از داده‌های آماری بزرگ‌تر از آن و نیمی کوچک‌تر از آن می‌باشد. مد نیز مقداری است که بیشترین تکرار را در مجموعه داده نشان می‌دهد. انحراف معیار، بیانگر انحراف مقدار میانگین از مقدار متوسط در پژوهش است و درنهایت، هرچقدر واریانس بالاتر باشد، نشانگر میزان انحراف بیشتر ارقام از میانگین است.

جدول۶: معیارهای مرکزی و پراکندگی مولفه‌ها

متغیر	مشارکت	نوآوری و خلق ارزش	جاذبه‌ها و صنایع صنایع فرهنگی تاریخی	حفاظت و ارتقا میراث تاریخی	اقتصاد خلاق و پایدار	تسهیلات خدماتی رفاهی
تعداد	۳۸۰	۳۸۰	۳۸۰	۳۸۰	۳۸۰	۳۸۰
میانگین	۳/۰۹	۳/۲۴	۳/۰۸	۳/۲۴	۳/۳۸	۳/۴۹
میانه	۳/۱۶۶	۳/۳۳۲	۳/۰۰۰	۳/۲۴۹	۳/۲۴۹	۳/۴۹۹
مد	۳/۰۰۰	۳/۳۳۲	۳/۰۰۰	۳/۰۰۰	۳/۴۹۹	۳/۴۹۹
انحراف	۰/۶۰۹	۰/۸۷۰	۰/۶۴۴	۰/۷۶۱	۰/۸۱۱	۰/۸۸۰
واریانس	۰/۳۷۲	۰/۷۵۷	۰/۴۱۵	۰/۵۸۰	۰/۶۵۸	۰/۷۷۶
معناداری	۰/۰۰۴	۰/۰۰۰	۰/۰۱۹	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

آمار استنباطی:

در جدول زیر نتایج نشـان می دهد وضعیت معیارهای تسهیلات رفاهی خدماتی، حفاظت و ارتقا میراث تاریخی و فرهنگی و جاذبه‌ها و صـنایع فرهنگی تاریخی در محله گلسـتان سـبزوار نزدیک به میانگین و در حد نیمه اثرگذار قرار دارد. امّا اثرگذاری معیارهای نوآوری و خلق ارزش در گردشگری و اقتصاد خلاق و مشارکت در حد اثرگذار بوده است.

جدول شماره۷: نتایج بررسی وضعیت عوامل ششگانه گردشگری خلاق در بازآفرینی بافت تاریخی محله گلستان

زیر معیارها	آماره تی	سطح معناداری	میانگین تفاوت	اطمینان سطح ۹۵ ٪		ارزیابی شاخص
				کرانه پایین	کرانه بالا	
مشارکت	−۱,۰۵	۰,۲۸۷	۰,۰۳	−۰,۱۱	۰,۱۱	اثرگذار
جاذبه‌ها و صنایع فرهنگی تاریخی	−۴,۱۳	۰,۰۰۱	−۰,۱۹	−۰,۲۹	−۰,۱۰	نیمه اثرگذار
حفاظت و ارتقا میراث تاریخی	−۲,۱۱	۰,۰۳۷	−۰,۱۱	−۰,۲۱	−۰,۰۱	نیمه اثرگذار
نوآوری و خلق ارزش	−۱,۱۰	۰,۲۷۰	−۰,۰۴	−۰,۱۲	۰,۰۳	اثرگذار
اقتصاد خلاق	۱,۱۷	۰,۲۴۳	۰,۰۶	−۰,۰۴	۰,۱۷	اثرگذار
تسهیلات رفاهی خدماتی	−۲,۱۶	۰,۰۳۲	−۰,۱۴	−۰,۲۷	۰,۰۱	نیمه اثرگذار

بر این اسـاس بالاترین رتبه‌های سه گانه مربوط به معیار اقتصاد خلاق، نوآوری و خلق ارزش و سوم مشارکت بوده است. حفاظت و ارتقای میراث فرهنگی، تسـهیلات و خدمات رفاهی و جاذبه‌های فرهنگی و ابنیه تاریخی در مرتبه های بعدی قرار می گیرند.

جدول شماره ۸:رتبه بندی وضعیت شاخص های گردشگری خلاق در بازآفرینی بافت تاریخی محله گلستان سبزوار

معیارها	میانگین	رتبه
اقتصاد خلاق	۳,۰۶	۱
نوآوری و خلق ارزش	۲,۹۵	۲
مشارکت	۲,۸۸	۳
حفاظت و ارتقا میراث تاریخی	۲,۸۶	۴
تسهیلات و خدمات رفاهی	۲,۸۵	۵
جاذبه‌ها و صنایع فرهنگی تاریخی	۲,۸۰	۶

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

در این بخش که از نتایج ماتریس روابط کلی به دست میآید، D+Rنشانگر اهمیت شاخص است و از اضافه کردن Dبه Rبه دست میآید D.جمع ستونی ماتریس روابط کلی است و نشان میدهد که یک شاخص چقدر از شاخصهای دیگر تأثیر میپذیرد؛ در حالی که R نشاندهنده جمع سطری ماتریس روابط کلی است و نشان میدهد که یک شاخص چقدر بر شاخصهای دیگر تأثیر میگذارد. محور عمودی R-Dاز تفریق Dاز R به دست میآید و میتواند شاخصها را به دو گروه علت و معلولی تقسیم کند. ا گر این مقدار مثبت باشد، شاخص به گروه علت تعلق دارد و در صورت منفی بودن، متعلق به گروه معلول است. با توجه به تحلیل دادههای بدست آمده از تکنیک دیمتل در الگوپژوهی گردشگری خلاق در بازآفرینی بافت تاریخی محله گلستان سبزوار پرداختهایم. میتوان از خروجی جدول زیر برای محاسبه شدت و ماهیت اثر گذاری و اثر پذیری و تعامل مولفه ها بهره گرفت. ستون D+R ماهیت اثر گذاری یک عامل را و R-D ماهیتی اثر پذیر خواهد داشت. بر این اساس یافتهها نشان میدهد از بین ۶ مؤلفه مورد بررسی ۴ مؤلفه دارای ماهیت اثر گذاری بوده و مؤلفه های علی به شمار می آیند(مشارکت/ اقتصاد خلاق/نوآوری/صنایع فرهنگی) و در مقابل ۲ مؤلفه اثر پذیر(حفاظت و ارتقا میراث تاریخی و تسهیلات رفاهی) هستند و معلول سایر مؤلفه ها محسوب می شوند. مؤلفه اقتصاد خلاق رتبه ی نخست را در بین سایر مؤلفه ها کسب کرده است. به این ترتیب میتوان چنین نتیجه گرفت که این مؤلفه بیشترین تعامل را با سایر مؤلفه ها داراست و در مرکز مدل قرار می‌گیرد.

جدول شماره ۹: ترتیب نفوذ عوامل مدل بر یکدیگر براساس نتایج حاصل از اجرای روش دیمتل

معیار	R عامل نفوذ کننده	رتبه	D عامل تحت نفوذ	رتبه	R+D شدت عامل	رتبه	R-D شدت عامل	رتبه
مشارکت	۷,۲۰۹	۳	۶,۹۲۱	۴	۱۴,۵۴	۳	۰,۶۰	۴
صنایع فرهنگی	۶,۹۱	۴	۶,۹۲۷	۳	۱۳,۶۰	۴	۰,۲۳	۳
نوآوری	۷,۵۴۷	۲	۶,۸۶۹	۵	۱۴,۴۳	۲	۰,۶۹	۶
میراث تاریخی	۵,۶۶۱	۹	۶,۹۶۶۵	۲	۱۲,۱۳	۵	-۰,۸۱	۲
اقتصاد	۷,۵۶۹	۱	۶,۵۹	۶	۱۳,۸۰	۱	۰,۶۲	۵
تسهیلات رفاهی	۶,۱۰۵	۸	۶,۹۸	۱	۱۳,۰۵	۶	-۰,۸۳	۱

یافتههای نهایی از تکنیک دیمتل مطابق با نمودار زیر نشان میدهد که اقتصاد خلاق و پایدار که با خطوط قرمز مشخص گردیده بر روی معیارهای حفاظت و ارتقا میراث فرهنگی، نوآوری و خلق ارزش، مشارکت و تسهیلات خدمات رفاهی اثر گذار بوده و از مولفههای نوآوری، میراث تاریخی و مشارکت اثر پذیرفته است. نوآوری و خلق ارزش که با خطوط سبز رنگ مشخص است بر روی معیارهای حفاظت و ارتقا میراث فرهنگی، جاذبهها و صنایع فرهنگی و تاریخی و اقتصاد خلاق اثرگذار است و از مولفههای اقتصاد خلاق، میراث تاریخی و مشارکت اثر پذیرفته است. مشارکت محلی با خطوط زرد رنگ، بر معیارهای نوآوری و خلق ارزش، تسهیلات خدماتی رفاهی و اقتصاد خلاق اثر گذار بوده و از اقتصاد خلاق و پایدار اثر گرفته است و نهایتا جاذبهها و صنایع فرهنگی تاریخی اثر مستقیم بر معیارهای نوآوری و خلق ارزش ، حفاظت و ارتقا میراث تاریخی و تسهیلات خدماتی رفاهی دارد و از نوآوری اثر مستقیم میپذیرد.

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

نمودار ۲: روابط درونی معیارهای الگوی گردشگری خلاق در بازآفرینی بافت تاریخی

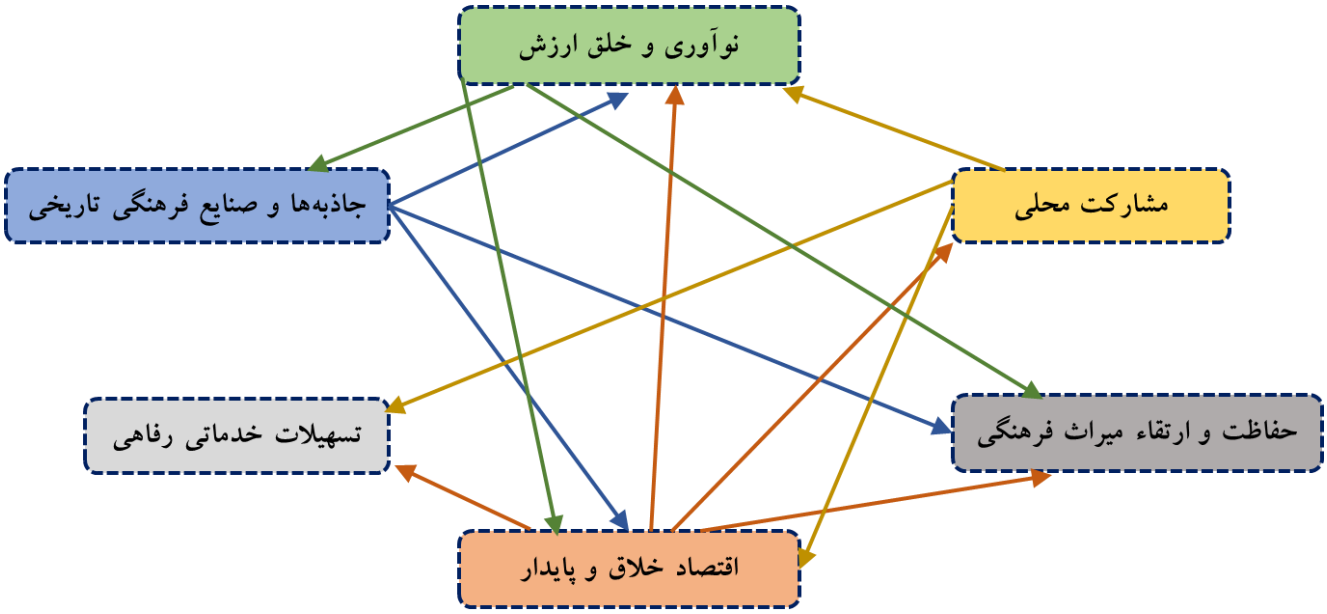

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

برای ارائه‌ی الگوی گردشگری خلاق مبتنی بر رویکرد بازآفرینی بافت تاریخی محله گلستان سبزوار، شش مضمون(مولفه کلیدی) مشارکت، اقتصاد خلاق، نوآوری و خلق ارزش، حفاظت و ارتقا میراث تاریخ–فرهنگی، صنایع فرهنگی–تاریخی و تسهیلات رفاهی و ۳۰ مقوله از پژوهش را صاحب‌نظران و کارشناسان شناسایی کردند که این امر رویکرد جامع به مسائل گردشگری خلاق در بازآفرینی بافت تاریخی محله گلستان شهر سبزوار را با توجه به مضمونها و مقوله‌های مطرح شده نشان میدهد. همچنین، آنچه این پژوهش را از سایر پژوهش‌های قبلی خود متمایز می‌کند محتوا و عنوان پژوهش است؛ زیرا تاکنون پژوهشی درباره‌ی شهرهای خلاق ایران و به ویژه در بافت تاریخی آنها، به مثابه‌ی بستر مکان گردشگری خلاق، با رویکرد بازآفرینی انجام نشده است. بدیهی است، اگر لایه‌های گوناگون سازنده‌ی بافتهای تاریخی شهرهای ایران دقیقا رمزگشایی شوند الگوی موردنظر قابلیت تعمیم پذیری و بهره‌برداری با رویکرد موردنظر را خواهد داشت؛ زیرا مقوله‌های مطرح شده برای ۶ مضمون در این پژوهش بر دیدگاه صاحب نظران داخلی مسلط به بافت تاریخی مبتنی است. الگوی گردشگری خلاق مبتنی بر رویکرد بازآفرینی بافت تاریخی محله گلستان سبزوار به شرح ذیل قابلیت اجرایی شدن خواهد داشت: مضمون نخست: مضمون «مشارکت»: که مبتنی بر مقوله‌های مشارکت در توسعه اقتصادی محله، سرمایه گذاری در کسب و کار، پذیرش فرهنگ گردشگران، حس تعلق به بافت تاریخی می‌باشد در این راستا توجه ویژه به استعداد، هسته‌ی خلاق و بوهمیان باید باشد. این مضمون پیشنهاد میکند که شهرداری سبزوار و سازمانهای مرتبط مشوقهایی اقتصادی و فرهنگی برای حمایت از نخبگان دانشگاهی و متخصصان مرتبط با رشته‌های هنر، میراث فرهنگی و گردشگری خلاق ارائه کنند. تأکید بر تعیین چشم‌انداز برای بافت تاریخی از طریق سرمایه‌گذاری در آینده‌پژوهی و تحقق‌پذیری اهداف شهر و تأ کید بر اهمیت برنامه‌های کلان و سیاستهای مدیریت شهری و نظارت مستمر آن و افزایش مشوق‌های مالیاتی برای کمکهای مالی و حمایتی از هنرمندان و گروههای مرتبط با گردشگری خلاق، افزایش همکاری میان مقامات محلی، شرکتها و گروههای ذینفع، افزایش اختیارات با به وجود آوردن امکان مدیریت محله‌های تاریخی توسط ساکنان سبب تسریع در اجرایی شدن الگوی موردنظر میشود. تسامح و تساهل، جو اجتماعی و ارزشها و هنجارها یکی دیگر از نکات قابل

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

توجه در مضمون مشارکت است. تأ کید بر افزایش مشارکت شهروندان و حمایت از انجمن‌های مدنی، افزایش و ارتقای مؤسسه‌های دانش‌بنیان به منظور رونق اقتصادی بافت تاریخی شهر، افزایش مؤسسه‌های فعال در زمینه‌ی آموزش مهارت‌های هنری و زبان به شهروندان، کشف و پرورش استعدادهای محلی با اولویت کودکان و با هدف حفظ جمعیت ساکن در بافت تاریخی و بهادادن به سازمانهای مردمنهاد از جمله راهکارهای اثر بخشی این مضمون در بافت تاریخی محله گلستان سبزوار می‌باشد.مضمون دوم: مضمون «اقتصادخلاق»: شامل مقوله‌های تبلیغات فروش، مراکز راهنما، آژانسهای گردشگری، مدیریت فروش، رونق بسترهای فروش محصولات است که بر احیای اقتصاد از طریق ارتقای کیفی محصولات و صنایع دستی خلاقانه ساکنین بافت بسیار اثرگذار است. افزایش آژانس‌های گردشگری خلاق سبب رونق گردشگری در بافت تاریخی میگردد. به طور کلی هرچه میزان پویایی اقتصاد خلاق مبتنی بر صنایع خلاق در بافت افزایش یابد میزان مشارکت در بازآفرینی دو چندان خواهد شد. یکی دیگر از رویکردها توجه به تعداد روزنامه‌ها و کتابهای منتشرشده، تئاتر، نمایشگاه، صنایع موسیقی، فیلمهای برجسته‌ی تولیدشده و گردش مالی آن می‌باشد. بدین ترتیب، ضمن جذب منافع جدید برای شهر و سیاستهای فرهنگی، تأثیرات مثبت آن در هویت سازی و تغییرشکل چشم انداز شهر و بافت تاریخی محسوس خواهد بود و ارتباط بین دو مضمون مشارکت و اقتصاد خلاق را افزایش خواهد داد.

مضمون سوم: مضمون «نوآوری و خلق ارزش در گردشگری»: شامل مقوله‌های عرضه صنایع دستی، نمایشگاهها و موزه ها، المان سازی، خانه های فرهنگ، اقامتگاه بومگردی، مراکز خوراک، معاصر سازی است که در رتبه‌بندی های مختلف آزمون‌های سنجشی پژوهش همواره رتبه برتر را دارا بوده است. توجه به فعالیت خلاقانه و ارزش نهادن به فعالیت خلاقانه‌ی هنرمندان صنایع دستی، ایجاد و ارتقای کیفی فروشگاهها و گالری‌های صنایع خلاق، موزه‌های آیینی و فرهنگی بافت تاریخی گلستان با تنوع سنن بی نظیر، فرهنگسراها و خانه‌های فرهنگ با افزایش سرانه‌های موردنیاز و تشویق شهروندان و گردشگران برای مراجعه به این اماکن از طریق ارائه‌ی کارتهای هدیه، افزایش و ارتقای کیفی سینماهای عمومی، موزه‌های عمومی، سالنهای کنسرت عمومی و سینمای روباز در بافت، ایجاد هتلهای پنج ستاره و چهارستاره، ایجاد اقامتگاههای بومگردی با تبدیل خانه‌های تاریخی به اقامتگاه از جمله راهکارهای تاکیدی مولفه نوآوری و خلق ارزش در الگوی گردشگری خلاق رویکردی برای بازآفرینی و حیات بخشی به بافت تاریخی می‌باشد. در این میان، ایجاد پهنه‌های فرهنگی–تاریخی سبب تولید و تسریع فعالیت‌های فرهنگی خلاقانه میشود و با رجوع معنادار به هویت خرده فرهنگ قوم کولی‌ها(غیرشمارها)، امکان مسیر رویدادمداری فراهم میشود. این امر، با بهادادن به سرمایه‌گذاری بخش خصوصی برای بازآفرینی بافت تاریخی، میتواند پاسخگوی نیازهای مردم باشد و در رشد و توسعه‌ی اقتصاد زندگی روزمره‌ی آنها مؤثر باشد و موجب جذب و حضور همزمان سه گروه هدف شامل شهروندان، گردشگران داخلی و خارجی شود.

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

مضمون چهارم: مضمون «حفاظت و ارتقاء میراث فرهنگی»: شامل مقوله‌های بازآفرینی بافت و خانه‌های تاریخی، جداره سازی کالبدی، بازسازی و بهسازی بازارچه ، ساماندهی دستفروشان صنایع دستی، مرمت و بازسازی امازاده یحیی و محیط فرهنگی، گردشگری و هنجارها و ارزشهاست مانند مرمت و نگهداری آثار تاریخی از جمله خانه معمارزاده و خانه کلمیشی، میراث معماری و باستان‌شناسی مانند میل قدیمی خسروگرد و ترویج میراث نامشهود یا ناملموس، توجه به آثار هنری فاخر و کالاهای ارزشمندو اصیل در مواجهه با محصولات تقلبی. از سویی بازسازی و ارتقا کیفی به بازاچه‌های محوری موجود در بافت به عنوان قلب تپنده کل شهر میتواند بسیار کارآمد و اثربخش باشد. یکی دیگر از جاذبه‌ها و پتانسیل‌هایی که در این مولفه میتوان مورد توجه قرار داد و به صورت ویژه به آن پرداخت، ساماندهی و مدیریت دستفروشان به عنوان یک جاذبه گردشگری خلاق و هویت تاریخی می‌باشد.

مضمون پنجم یا مضمون «جاذبه‌ها و صنایع فرهنگی تاریخی»: شامل مقوله‌های اثار تاریخی و تمدن های قدیمی، اماکن مذهبی،تنوع قومی، فرهنگی وآیین و سنن ویژه و انحصاری بافت تاریخی شهر است. معرفی محله‌های اصیل بافت تاریخی، آثار تاریخی و تمدنی از طریق سازمانهای شهرداری و سازمانهای مردم نهاد، افزایش و ارتقای کیفی فضاهای هنری، افزایش و ارتقای نشانه‌ها، نمادها، عناصر در چشم‌اندازهای متنوع با اولویت خرده فرهنگ قوم کولی‌های بافت تاریخی، توجه به بازآفرینی میراث‌های هنری قدیمی شهر، افزایش تعداد فضاهای عمومی (نیمه عمومی) برای نشستهای غیررسمی(فضاهای سوم)، ارائه‌ی جشنواره‌ها و رویدادهای فرهنگی و خلاقانه، توجه به میراث ملموس و ناملموس، بهره‌گیری از فرهنگ و منابع فرهنگی برآمده از خرده فرهنگ قوم کولی‌ها و غرشمارها و احیای میراث و بهره‌برداری از نقش تاریخی فرهنگی بافت تاریخی محله گلستان سبزوار از طریق بازتولید مکان. یکی دیگر از راهکارهای مهم و قابل توجه در این بخش برگزاری کارگاههای آموزش و تجربه صنایع خلاق به مهمانان علاقه‌مند و گردشگران و به تبع آن شبکه‌سازی و ارائه صنایع خلاق و تاریخی و معرفی جاذبه‌های تاریخی می‌باشد که سبب همپیوندی بین ساکنین و گردشگران میگردد.

مضمون ششم : مضمون «تسهیلات خدماتی رفاهی»: شامل مقوله‌های زیرساختها، امکانات رفاهی، پارکینگ، فضای سبز، پیاده راه سازی محیط کالبدی، امکانات رفاهی، زیست پذیری شهر است. فراهم کردن زیرساختهای نرم و سخت، افزایش مسیرهای پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری خلاقانه، ارائه‌ی خدمات تخصصی در زمینه‌ی فعالیت‌های خلاق در کتابخانه‌ها و فروشگاههای تخصصی و خدمات رفاهی شامل تنوع کافه‌ها و رستورانها و فضاهای باز و پارکها، ایجاد فضاهای ورزشی می‌باشد. از سویی تامین امنیت و روشنایی مهم از نکات بسیار مهم در بافت تاریخ و گردش تاریخی می‌باشد. ارتقا و افزایش ارائه دهنگان اینترنت در بافت به عنوان یکی از مهمترین زیرساخت‌ها در این مولفه، الزامی است.

نتایج حاصله از تکنیک دیمتل، روابط درونی معیارهای الگوی گردشگری خلاق در بازآفرینی بافت تاریخی بدین گونه است که اقتصاد خلاق و پایدار بیشترین تاثیرگذاری را بر روی معیارهای دیگر دارد، پس از آن نوآوری و خلق ارزش و مشارکت از عوامل تاثیرگذار به حساب می آیند. الگوی گردشگری خلاق می‌تواند، با بهره‌گیری از صنایع فرهنگی بر ظرفیت بالقوۀ فرایندهای خلاق در بافت تاریخی شهر ، سبب رشد اقتصاد خلاق شود و به تبع آن امکان مشارکت بین گردشگران و ساکنان را فراهم آورد. بدین ترتیب ساکنان و شهروندان خود بافت حیات بخشی موثر در بازآفرینی بافت تاریخی را رقم میزنند.

در همین راستا پیشنهادات زیر با رویکرد تقویت صنایع و جاذبه‌های فرهنگی جهت بازآفرینی و حیات بخشی بافت تاریخی محله گلستان سبزوار ارائه میگردد:

ایجاد بازارچه‌های سنتی با تاکید بر صنایع دستی تولیدی بافت

ایجاد نمایشگاه‌هایی در جهت معرفی آداب و رسوم ویژه ساکنان بافت

برپایی مکان رویدادهایی مطابق با سنن ویژه مردمان بافت

بازطراحی حمامها و مساجد قدیمی درون بافت

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

منابع

اسدی، احمد و سامی، ابراهیم (۱۳۹۷) ارزیابی میزان تطابق شهر قاین با شاخص‌های شهر خلاق، مجله نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۱۰(۴۰) ۱۳- ۲۶

امیری، مجتبی، ذوالفقارزاده، محمدمهدی، زیاری، کرامت‌الله و اشتری، حسن (۱۳۹۸) کاربست مفهومی روش مرور سیستماتیک ادبیات در شناسایی ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های شهر خلاق، مجله پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، ۷ (۴)، ۷۰۱- ۷۲۲

ایراندوست، کیومرث وغلامی زارچی مصطفی (۱۳۹۴) ارتقای فرصت حضور و مشارکت مردم با استفاده از معرفی گونه‌های فضای عمومی شهر خلاق (نمونه موردی شهر یزد) نشریه هنرهای زیبا، معماری و شهرسازی ۲۰ (۲) ۴۷- ۵۸

ایمری، راب و لیزفروتا راکو، مایک (۱۳۹۰) نوسازی شهر لندن، حکمرانی، پایداری و اجتماع محوری و یک شهر جهانی مجتبی رفیعیان (مترجم) انتشارات دانشگاه تهران

بسته نگار، مهرنوش حسنیف علی و خاکزار بفرونی، مرتضی (۱۳۹۶) طراحی مدل مفهومی گردشگری خلاق فصلنامه علمی، پژوهشی گردشگری و توسعه ۶ (۱۱) ۸۱- ۱۰۸

پور احمد، احمد و احمدی‌فرد نرگس (۱۳۹۷) بررسی نقش گردشگری خلاق در بازآفرینی تاریخی (مطالعه موردی: منطقه ۱۲ شهر تهران) مجله پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری، ۶(۱) ۷۵- ۹۰

حاتمی‌نژاد- حسین و شریفی، امیر (۱۳۹۴) بررسی نقش گسترش گردشگری شهری بر توسعه پایدار شهری (نمونه موردی: شهر سنندج) فصلنامه گردشگری شهری، ۱(۲) ۶۱- ۷۴

حبیبی، کیومرث رحیمی کاکه چوب، آرمان و عبدی محمدحامد (۱۳۹۴) ارزیابی پایداری گردشگری در اماکن تاریخی فرهنگی با استفاده از مدل جاپای بوم‌شناختی (مطالعه موردی:خانه کرد، شهر سنندج) فصلنامه گردشگری شهری، ۲(۲)، ۱۰۵- ۱۲۰.

حسین‌پور، سیدعلی، امیر گیلکی، مهشاد و حفار، امیر محمد (۱۳۹۸) تبیین شاخص‌های شهر خلاق در خیابان احمدآباد مشهد با استفاده از AHP مجلسه مطالعات طراحی شهری و پژوهش‌های شهری ۱ (۴) ۳۵- ۴۴.

دوستی فرشته، زال، محمدحسن و رمضان‌زاده لسبویی، مهدی (۱۳۹۸) سنجش ظرفیت‌های گردشگری خلاق در کلان‌شهر تبریز، فصلنامه گردشگری شهری ۶ (۲) ۱-۱۳

رجایی، فرهنگ (۱۳۸۴) مشکله هویت ایرانیان امروز، ایفای نقش در عصر یک تمدن و چند فرهنگ، تهران نشرنی.

رحیمی، ندا و زیاری، کرامت‌الله (۱۳۹۵) اولویت‌بندی ابعاد موسیقی سنتی تبریز و تاثیر آن در جذب گردشگرخلاق، سومین همایش بین‌المللی و ششمین همایش ملی گردشگری جغرافیا محیط زیست پایدار، همدان ۱۲-۱

زال، محمد حسن، دوستی، فرشتی و رمضان‌زاده لسبوی، مهدی (۱۳۹۷) گردشگری خلاق ابزاری برای توسعه شهری (مطالعه موردی: کلان شهر تبریز) مجله پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، ۶ (۴)، ۷۵۳- ۷۶۸

زال، محمد حسن، دوستی، فرستی، و رمضان‌زاده، لسبوی مهدی (۱۳۹۷) گردشگری خلاق، ابزاری برای توسعه شهری (مطالعه موردی،: کلانشهر تبریز) مجله پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری ۶ (۴) ۷۵۳- ۷۶۸

زنگنه شهرکی سعید و فتوحی مهربانی، باقر (۱۳۹۷) تبیین الگوی مطلوب شهر خلاق برای کلان‌شهر تهران، فصلنامه شهر پایدار ۱ (۴) ۱۲۵- ۱۳۹

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

سعیدی رضوانی، نوید و باقرزاده حسینی، سید نیکان (۱۳۹۴) گردشگری خلاق با تکیه بر بناهای واجد ارزش تاریخی (نمونه موردی: محله بازار قزوین) همایش ملی معماری شهرسازی عمران و گردشگری توسعه پایدار شهری کانون معماری ایران، قزوین ۷-۱

شبانی، امیرحسین و ایزدی، محمدسعید (۱۳۹۳) رویکردی نوین به بازآفرینی شهر خلاق، نشریه علمی- پژوهشی نقش جهان، ۴ (۲) ۶۳- ۷۱

صابری‌فر، رستم و نیت مقدم، صالحه (۱۳۹۷) بررسی میزان موفقیت در دستیابی به شهرهای خلاق و نوآور (نمونه موردی، شهر فردوس) مجله مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۳ (۳) ۶۱۳-۶۲۷

صفایی‌پور مسعود و جعفری، یحیی (۱۴۰۰) تحلیل وضعیت مولفه‌های گردشگری خلاق در کلانشهر تبریز به عنوان پایتخت گردشگری کشورهای اسلامی نشریه تحقیقات کاربرد علوم جغرافیایی، ۲۱ (۶۰) ۱۰۷- ۱۲۶

صفوی، یحیی، ضرابی، اصغر و سهیلی‌پور، مهدی (۱۳۹۷) ارائه مدلی در تبیین ابعاد اقتصادی، اجتماعی فرهنگی و سیاسی توسعه در تحقیق شهر خلاق (مالعه موردی: شهر اصفهان) فصلنامه تحقیقات جغرافیایی ۳۳ (۱۲۹)، ۱۴۵- ۱۵۷

علی اکبری اسماعیل و یاری، منیر (۱۳۹۸) برنامه‌ریزی گردشگری خلاق فرهنگی شهر سنندج بر پایه رقابتپذیری منطقه‌ای با استفاده از تکنیک Meta SWOT چهاردهمین کنگره انجمن جغرافیایی ایران تهران، ۳۲- ۱۰

فکوهی، ناصر (۱۳۸۶) خرده فرهنگ‌های اقلیتی و سبک زندگی روندها و چشم‌اندازها، فصلنامه تحقیقات فرهنگ، ۱ (۱) ۱۴۳- ۱۷۴

کلانتری، محسن، رجایی، سید عباس و فتوحی مهربانی، باقر (۱۳۹۵) تحلیلی بر برخورداری کلان‌شهرهای ایران و شاخص‌های شهر خلاق مجله پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری ۴ (۴) ۶۱۲- ۵۷۸

کیانی سلمی صدیقه و صفری، حامد (۱۳۹۸) تحلیل و بررسی شاخص‌ها وعوامل گردشگری خلاق در بافت‌های فرسوده شهری اصفهان (نمونه موردی: محله جویباره) نشریه علمی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۹ (۱) ۱۱۵- ۱۵۲

لطفی، سهند، شعله، مهسا و علی اکبری، فاطمه (۱۳۹۵) تدوین چارچوب مفهومی کاربست اصول و آموزه‌های بازآفرینی شهری فرهنگ بمنا (مورد پژوهی، بافت تاریخی شیراز) نشریه علمی، پژوهشی انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران، ۸ (۱۳) ۲۲۹- ۲۴۵

لطفی، سهند (۱۳۹۰) بازآفرینی شهری فرهنگ مبنا: تاملی بر بن‌مایه‌های فرهنگی و کنش بازآفرینی نشریه هنرهای زیبا، ۳ (۴۵) ۴۹- ۶۲

لندری، چارلز و هیامز، جاناتان (۱۳۹۵) شاخص شهر خلاق، سنجش نشانه‌های حیات شهر خلاق، اسفندیار حیدری‌پور و فرهنگ مظفر (مترجمان) اصفهان انتشارات معمارخانه باغ منظر

مافی، رضا، قدمی، محسن، مظاهری، محمد مهدی و فراهانی فاطمه (۱۳۹۷) ارائه الگوی مطلوب شهر خلاق در کلان‌شهر تهران، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران ۱۱ (۱) ۳۳- ۶۱

مرادی فاطمه، زرآبادی زهرا سادات سعیده و ماجدی، حمید (۱۳۹۸) واکاوی اصول بازآفرینی شهری فرهنگ مبنا با رویکرد در ارتقای رقابت‌پذیری مجله باغ نظر ۱۶ (۷۰) ۵-۱۶

مهاجر، بشری، شفیعی، زاهد و خواجه احمد عطاری، علیرضا (۱۳۹۷) بررسی نقش گردشگری خلاق هنر محور با تاکید بر آموزش صنایع دستی به کودکان) مطالعه موردی شهر اصفهان) فصلنامه علمی- پژوهشی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۸ (۳)، ۲۱۷ – ۲۴۰

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

مهندسین مشاور فجر توسعه (۱۳۸۹) ایده بهسازی ونوسازی بافت فرسوده شهر سنندج شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری

میرزایی، منیر، ارغان، عباس و زند مقدم، محمدرضا (۱۳۹۸) شاخص‌های تاثیرگذار در شهر خلاق در خلق فضاهای تعاملی شهری (مورد مطالعه: شهر ری) فصلنامه علمی- پژوهشی و بین‌المللی انجمن جغرافیای ایران ۱۷ (۱۶) ۱۰۹- ۱۲۴

نجفی، اکبر، گراوند یونس، قومی اویلی علمی و قاسمی وسمه جانی، ابوطالب (۱۳۹۸) انتخاب منطقه نمونه گردشگری در استان خراسان جنوبی با استفاده از تکنیک ANP فصلنامه جغرافیا و توسعه (۵۶) ۱۳۹- ۱۵۸

نظم‌فر، حسین علوی، سعیده و عشقی چهار برج، علمی (۱۳۹۶) سنجش میزان برخورداری سکونتگاه‌های شهری استان اردبیل از شاخص‌های شهر خلاق نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی ۲۸ (۲) ۱۶۸- ۱۸۴.

Aranha, E. A., Prado Garcia, N. A., & Dos Santos, P. H. (2017). Fostering Entrepreneurship, Creativity and Innovation in Cities. International Business Research, 10(4).

Bianchini, F., & Ghiraldi, L. (2007). Thinking Culturally about place. Place Branding and Public Diplomacy, 3(4), 280-286.

Bolívar, M., & Rodríguez, P. (2018). Creative citizenship: the new wave for collaborative environments in smart cities. Academia Revista Latinoamericana de Administración, 31(1), 277-302.

Boschma, R. A., & Fritsch, M. (2009). Creative Class and Regional Growth: Empirical Evidence from Seven Countries. Economic Geography, 85(4), 391-423.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology, 3(2), 77-101.

Bury, J. (2013). Creative Capital in Small Cities? Niepołomice as an Example, the Idea of Creative City, the Urban Policy Debate, Cracow 17-18 October 2013.

Center of excellence of Creative Industries and innovation (CCI) (2012). CCI creative city index 2012.

Cheng, J. H., Lee, C. M., & Tang, C. H. (2009). An Application of Fuzzy Delphi and Fuzzy AHP on Evaluating Wafer Supplier in Semiconductor Industry. WSEAS Transactions on Information Science and Applications, 6(5), 756-767.

Competence Centre on Composite Indicators and Scoreboards (COIN) (2017). Cultural and Creative Cities Monitor 2017, Oint Research Centre (JRC), the European Commission's Science and Knowledge Service, Ispra, Italy

De Oliveira, L. I. P. M. (2015). Culture as an Engine Palo Alto's Urban Regeneration Process. On the W@terfront, 7-45.

Ertan, T., & Eerciolu, Y. (2016). Historic city center Urban regeneration: case of Malaga and Kemeraltı, Izmir. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 223, 601-607.

Evans, G., & Shaw, P. (2004). The Contribution of Culture to Regeneration in the UK: A Review of Evidence. A report to the Department for Culture Media and Sport. http://repository. londonmet.ac.uk/id/eprint/6109.

Florida, R., Mellander, C., & King, K. (2015). The Global Creativity Index 2015. The Martin Prosperity Institute, University of Toronto's Rotman School of Management.

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]

Garcia-Melon, M., Gomez-Navarro, T., & AcunaDutra, S. (2017). A combined ANP-delphiapproach to evaluate sustainable tourism. Environmental Impact Assessment Review, 34(12), 41-50.

Girard, L. F. (2011). Creativity and the Human Sustainable City: Principles and Approaches for Nurturing City Resilience. Sustainable City and Creativity: Promoting Creative Urban Initiatives, 55-96.

Grodach, C. (2013). Cultural Economy Planning in Creative Cities: Discourse and Practice. International Journal of Urban and Regional Research, 37(5), 1747-1765.

Gullino, Silvia (2009). Urban regeneration and democratization of information access, Journal of environmental management, 90, 2012 - 2019.

Horng, J. S., Tsai, C. Y., Yang, T. C., & Liu, C. H. (2016). Exploring the relationship between proactive personality, workenvironment and employee creativity among tourism and hospitalityemployees. International Journal of Hospitality Management, 54, 25-38.

Hospers, G. J., & Pen, C. J. (2008). A view on creative cities beyond the hype. Creativity and Innovation Management, 17(4), 259-270.

Hull, J. S., & Sassenberg, U. (2012). Creating New Cultural Visitor Experiences on Islands: Challenges and Opportunities. Journal of Tourism Consumption and Practice, 4(26), 91- 110

Kahraman, C. (Ed.) (2009). Fuzzy Multi-Criteria Decision Making: Theory and Applications with Recent Developments (Vol. 16). Springer Science & Business Media.

Kern, P. & Runge, J. (2009). KEA briefing: towards a European creativty index. Measuring Creativity, 191.

Kim, H. (2013). The concept and strategy of creative tourism. Policy of Korean Tourism, 8-20.

Kloosterman, R. C. (2014). Cultural amenities: Large and small, mainstream and niche-A conceptual framework for cultural planning in an age of austerity. European Planning Studies, 22(12), 2510-2525. DOI: 10.1080/09654313.2013.790594.

KUZEL, A. J. (1992). Sampling in qualitative inquiry. Doing qualitative research, 33-46.

Landry, C. (2012). The creative city: A toolkit for urban innovators. Routledge

Lazarevi, E. V., Koružnjak, A. B., & Devetakovi, M. (2016). Culture design-led regeneration as a tool used to regenerate deprived areas. Belgrade-The Savamala quarter; reflections on an unplanned cultural zone. Energy and Buildings, 115, 3-10.

[Downloaded from jvfc.ir on 2025-06-27]